מסורת הש"ס

א) [ב"ב סה. ע"ש בפירוש הרשב"ם], ב) ס"א אין, ג) סנהדרין כד: כו: [עירובין פב.], ד) [גי' הרי"ף והרא"ש בסוף יבמות רב מנשה וכ"א ביבמות כה. עי' תוספות חולין ד. ד"ה מכניס], ה) [יבמות כה. ע"ש], ו) [בס"א: המינים], ז) [צ"ל כד.], ח) [צ"ל שמעון], ט) [צ"ל יוסי], י) [ב"ק עט:], כ) [צ"ל שמקדשין], ל) בס"א: המינין, מ) צ"ל פירש ר"ש,

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: שמות יב א

2. אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְיָ מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם: ויקרא כג ד

מוסף רש"י

אלו הן הפסולין. לדון ולהעיד (סנהדרין כד:) לעדות, דכולן גזלין מדבריהן הן דאסמכתא לא קנייא ומגזל גזיל ליה (עירובין פב.) וכולן מעין גזלנין הן והתורה אמרה אל תשת רשע עד, וכל שכן דיין (סנהדרין שם). **וסוחרי שביעית.** הואיל וחימוד ממון מעבירו על דברי תורה, הוה ליה כרשע דחמס ופסול לדון ולהעיד שנוטה אחרי הבצע (שם) דרחמנא אמר לאכלה ולא לסחורה וזה שחומד ממון לעבור עבירה על הממון, רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד (ערובין שם). **הדרן עלך ארבעה ראשי שנים**

מעשה ועברו יותר מארבעים זוג וכו': **שופר.** כך שמו: **מתני' אב ובנו שראו את החדש כו':** **שאם יפסל.** יכשל בפיו כשיבדקוהו כדלקמן (דף ז)כג.): **גמ' תהא כשרה בכם.** ואע"פ שהם אחים: **תהא מסורה לכם.** לחשובי הדור אני מוסר שיקבלו העדות ויקדשו החדש ולא להכשיר קרובים בה: **היכי תנית.** מתניתין קמיה דרב מי המכשיר ומי הפוסל: **איפכא.** תנינא ר' יוסי אומר אב ובנו וכל הקרובים כשירין אר"ש מעשה בטוביה כו': **א"ל משום הכי.** דאפכת דר"ש לרבי יוסי לא אמר לך מידי כי אמרת הלכה כרבי ח)(יוסי) דהיינו דר' ט)(שמעון): **מתני' אלו הן הפסולין כו':** **בקוביא.** חתיכות של עצם שמשחקין בערבון ואמור רבנן אסמכתא לא קניא והרי הן גזלנין מדרבנן דמדאורייתא י) אינו קרוי גזלן אלא החוטף מיד איש כדכתיב (שמואל ב כג) ויגזל את החנית מיד המצרי: **ומלוי ברבית.** לאו גזלן דאורייתא הוא למפסליה משום אל תשת עד חמס (שמות כג) דהא מנפשיה יהיב ליה: **מפריחי יונים.** היינו נמי כעין קוביא אי תקדמיה יונך ליוני: **וסוחרי שביעית.** עושין סחורה בפירות שביעית דרחמנא אמר (ויקרא כה) לאכלה ולא לסחורה (ע"ז סב.). ולפי שנחשדו כל אלו לעבור על דת מחמת ממון חשדום להיות מעידים שקר ע"י ממון ושוחד: **והעבדים.** פסולי דאורייתא הוא ק"ו מאשה כדאמרן בב"ק (דף פח.): **גמ' הא אשה כשרה לה.** כגון להעיד על מיתת אדם להשיא את אשתו ועל סוטה שנטמאת בסתירה שלא תשתה: **לעדות אשה.** להתירה להנשא. ודוקא גזלן דדבריהם אבל גזלן דאורייתא דחליף לעבור בפרהסיא לא הכשירו חכמים לעדות אשה ואע"פ שהכשירו את העבד ואת האשה דפסולי דאורייתא: **מתני' מי שראה את החדש כו':** **מרכיבין אותו.** אף בשבת: **ואם צודה להם.** אם יש אורבים בדרך כמו ואתה צודה את נפשי (שמואל א כד) והבייתוסים והכותים הם היו אורבים להם לעכבם כדי להטעות את חכמים:

הדרן עלך ארבעה ראשי שנים

אם אין מכירין אותו. אם אין ב"ד מכירין את העד אם נאמן וכשר הוא: **משלחין.** ב"ד שבעירו: **אחר עמו.** להעיד עליו לפני ב"ד הגדול שמקדשי כ) את החדש: **משקלקלו הבייתוסים ל).** מפרש בגמרא [ע"ב]: **גמ'** וחד

מעשה שעברו יותר מארבעים זוג ועיכבן ר"ע כו': תניא אמר רבי יהודה ח"ו שר"ע עיכבן אלא שזפר ראשה של גדר עיכבן ושלח רבן גמליאל והורידוהו מגדולתו: **מתני'** [א]אב ובנו שראו את החדש ילכו לא שמצטרפין זה עם זה אלא שאם יפסל אחד מהן יצטרף השני עם אחר ר"ש אומר אב ובנו וכל הקרובין כשרין לעדות החדש א"ר יוסי מעשה בטוביה הרופא שראה את החדש בירושלים הוא ובנו ועבדו משוחרר וקבלו הכהנים אותו ואת בנו ופסלו את עבדו וכשבאו לפני בית דין קבלו אותו ואת עבדו ופסלו את בנו: **גמ'** א"ר לוי מאי טעמא דר"ש דכתיב [1]ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר החדש הזה לכם עדות זו תהא כשרה בכם ורבנן עדות זו תהא מסורה לכם: א"ר יוסי מעשה בטוביה הרופא כו': אמר רב חנן בר רבא הלכתא כר"ש א"ל רב הונא לרב חנן בר רבא רבי יוסי ומעשה ואת אמרת הלכתא כר"ש אמר לו א)והא זמנין סגיאין אמרית קמיה דרב הלכתא כר"ש ולא אמר לי ולא מידי א"ל היכי תנית א"ל אפכא א"ל משום הכי לא אמר לך ולא מידי אמר טבי בריה דמרי טבי אמר מר עוקבא אמר שמואל ב)הלכתא כר"ש: **מתני'** ג)[ב]אלו הן הפסולין המשחק בקוביא ומלוי ברבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית [ג]ועבדים זה הכלל כל עדות שאין האשה כשירה לה אף הן אינן כשירין לה: **גמ'** הא אשה כשרה לה אף הן כשירין לה אמר רב ד)אשי זאת אומרת ה)[ד]גזלן דדבריהם כשירין לעדות אשה: **מתני'** [ה]מי שראה את החדש ואינו יכול להלך מוליכים אותו על החמור אפי' במטה ואם צודה להם לוקחין בידן מקלות ואם היתה דרך רחוקה לוקחין בידם מזונות [ו]שעל מהלך לילה ויום מחללין את השבת ויוצאין לעדות החדש שנאמר [2]אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם במועדם:

הדרן עלך ארבעה ראשי שנים

אם [ז]אינן מכירין אותו משלחין עמו אחר להעידו [ח]בראשונה היו מקבלין עדות החדש מכל אדם משקלקלו הבייתוסים ו) התקינו שלא יהו מקבלין אלא מן המכירין: **גמ'** מאי אחר חד וחד

ופסלו את עבדו. סברי לה כר"ש דמכשיר בקרוב והחדש הזה לכם היינו בכם ודרשינן נמי כשרין ומיוחסין למעוטי גר וממזר כדדרשינן מאתך בדומין לך בפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לו:): **אלו הן הפסולין.** בגמרא משמע שכל הפסולים דמתניתין דרבנן דאמרי' עלה זאת אומרת גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה והשתא משחק בקוביא למ"ד בפרק זה בורר (סנהדרין דף כד:) לפי שאין עוסקין בישובו של עולם ניחא ולמ"ד נמי משום דהויא אסמכתא אין נחשב גזלן בעיניו כיון דמדעתו נותן ומלוה ברבית שאינה קצוצה דרבנן ואפי' ברבית קצוצה נמי לא משמע ליה לאיניש איסורא כשנותן לו מדעתו אלא א"כ ממשכנו על כרחו ומפריחי יונים למ"ד אי תקדמיה יונך ליוני היינו משחק בקוביא ולמ"ד ארא אין בהן גזל אלא מפני דרכי שלום בעלמא וסוחרי שביעית מיירי בשביעית בזמן הזה ור' היא כדאשכחן בפרק השולח (גיטין דף לו.) א"נ בסחורה דרבנן כי ההיא דזה בורר (סנהדרין דף כו.) גבי ממלאי מעות לעניים ואזלי עניים ואספו ומייתי שאין זו סחורה גמורה דאזלי בשליחותייהו והא דמשמע בפרק לולב הגזול (סוכה דף לט. ושם) דמותר למכור פירות שביעית לע"ה גבי מבליע לו דמי אתרוג בלולב משום דאין מוסרין דמי פירות שביעית לע"ה אבל משום סחורה לא אסור ובפרק זה בורר (סנהדרין דף כו.) נמי פריך ומזבניניהו לכהן בדמי תרומה גבי סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה של שביעית וי"ל בדבר המלקט ע"מ לאכול והותיר מותר למכור וכן פורע חובו בפרק בתרא דע"ז (דף סב. ושם) דאסור משום לאכלה ולא לסחורה משמע כדפרשינן ואפשר דלוקח ע"מ לאכול לא חשיב סחורה אא"כ לוקח בזול ע"מ למכור ביוקר שקונה להרויח ובמסכת שביעית (פ"ח משנה ד) פירש מ)דין סחורה ע"פ הירושלמי ועבדים בפרק זה בורר (סנהדרין דף כד:) לא תני להו דפסולין דאורייתא אבל הכא איצטריך למיתני דלא תימא כיון דלא מחמת עבירה מיפסלי מכשרי לעדות החדש מידי דהוה אקרובים לר"ש: **מחללין את השבת.** עדים שראו את החדש ואפילו עדים המעידים עליהם בשאין ב"ד מכירין עדי החדש מחללין את השבת להעיד עליהם כדמוכח בריש פרק שני שהלך ר' נהוראי אבל העד באושא בשבת להעיד עליו:

הדרן עלך ארבעה ראשי שנים

משלחין עמו אחר להעידו. ואותו אחר נמי מחלל עליו את השבת כדפירשנו לעיל בסוף פרק ראשון: וחד

עין משפט
נר מצוה

קיד א מיי' פ"ב מהל' קידוש החדש ה"א:

קטו ב מיי' פ"י מהל' עדות הלכה ד סמג לאוין ריד טור וש"ע ח"מ סי' לד סעי' י וסעי' טז:

קטז ג מיי' שם פ"ט ה"א טוש"ע שם סעיף יט:

קיז ד מיי' פי"ב מהל' גירושין הלכה יז [ופ"א מהל' סוטה הל' טו] סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף ג:

קיח ה מיי' פ"ג מהל' קידוש החדש ה"ד:

ו [מיי' שם הל' א ב]:

א ז מיי' שם הלכה ג:

ב ח מיי' שם פ"ב ה"ב:

רבינו חננאל

מתני' מעשה שעברו יותר מארבעים זוג כול'. (ירושלים) [ירושלמי] וכל המעכב את הרבים מעשות מצוה [צריך] נדוי. [**מתני'**] אב ובנו שראו את החדש כו', עד ר' שמעון אומר אב ובנו וכל הקרובין כשירין לעדות החדש, ומאי טעמא דר' שמעון, דכתיב ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר החדש הזה לכם ראש חדשים, כלומר עדות החדש תהא כשירה בכם, ואע"פ שאתם קרובין. ורבנן עדות זו מסורה לכם, וקיימא לן דכל הקרובין א) וכל הפסולין [פסולין] לעדות החדש. [**מתני'**] ואלו הן הפסולין המשחק בקוביא כול', זה הכלל כל עדות שאין האשה כשרה לה אף אילו כולם אינן כשרין לה, וכיון שהאשה פסולה לעדות החדש, אף אלו הזכורין במשנתנו וכיוצא בהן פסולין לעדות החדש. ודייקינן מינה הא עדות שהאשה כשרה לה, כגון מיתת הבעל שאפילו הנשים כשרות, כדתנן באחרית יבמות הוחזק להיות משיאין עד מפי עד ומפי אשה כול', גם הפסולין הללו כשרין להעיד כי מת בעלה של זו ותנשא על פיהן, וא"ר מנשה זאת אומרת, כלומ' נתברר לנו מדיוקא של משנה, כי גזלן דרבנן כגון משחק בקוביא וכיוצא בהן שהן פסולין מדרבנן, כשרין להעיד כי מת בעלה של זו, דהא הנשים נאמנות בעדות זו. ואוקימנה בפרק דיני ממונות בשלשה לר' מאיר דאמר עד זומם פסול לכל התורה, והלכתא כוותיה. [**מתני'**] מי שראה את החדש כול'. לא מיתוקמא בזמן הזה אלא בניסן ותשרי בלבד. הדרן עלך ארבעה ראשי שנים הן. אם אין מכירין אותו משלחין עמו אחר להעידו כול'. אוקימנה מאי אחר דתני במתנית', זוג אחר, להע[י]ד על העד שראה את החודש, כי כשר הוא לקבל ממנו זו העדות, ולעולם צריכין שני עדים להעיד על כל אחד ואחד.

א) נראה ברור דצ"ל וקיי"ל דכל הקרובין פסולין לעדות החודש.